

Totuși, simbolismul a fost treptat înlocuit de alte mișcări literare și estetice în România, cum ar fi expresionismul, modernismul și avangarda. Aceste mișcări au adus idei și stiluri noi în literatură și au contribuit la schimbarea gusturilor și preferințelor cititorilor și criticii.

Deci, nu există o dată exactă la care să se poată spune că simbolismul a luat sfârșit în România, deoarece influențele sale au persistat în diferite forme în literatura română pe parcursul secolului al XX-lea și au continuat să influențeze scriitorii și poeții români.

BIBLIOGRAFIE

1. COMĂRNESCU, Cosmin. *Scriitor european*. București: Colecția Multilingvism și culturi în dialog, 2017, 304 p., ISBN 9789731639239.
2. POPESCU, Florentin. *Necunoscutul Macedonski*. București, 2005, 240 p., ISBN 9737691083
3. POPA, Gh. Vasile. *Locul lui Macedonski în dezvoltarea limbii noastre literare*, București, 2019, 134 p., ISBN 9789731523828
4. DIMITRIU, Daniel. *Bacovia și Bacovia*, București, 2017, 384 p., ISBN 9789733720560
5. FIRAN, Florea. *Macedonski-Bacovia. Simbolismul românesc*. București, 2016, 272 p., ISBN 9786066741170
6. APOSTOL-MACOVEI, Tamara. *Simbolismul cromatic în cultura românească tradițională*, București, 2019, 168 p., ISBN 9789975851589

COMPREHENSIUNEA ȘI INTERPRETAREA OPEREI LITERARE

UNDERSTANDING AND INTERPRETING THE LITERARY WORK

STANCIU Carmen, drd.,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCHID: 0000-0002-0601-4250

geo.karmen@yahoo.com

CZU: 82.09

DOI: 10.46727/c.29-30-09-2023.p296-302

Abstract. The article aims at the concept of interpretation, which involves re-reading the text to understand it in depth, decoding and the difficulties encountered in achieving this approach, implicitly the lexeme comprehension, which consists of pauses for reflection, repetition of passages, alternative options and decisions, but made along the way, without interruption, keeping the course from start to finish.

Keywords: interpretation, literature, reader, comprehension, sense.

Conform DEX-ului, a interpreta înseamnă a da un anumit înțeles, o anumită semnificație unui lucru, a comenta și a explica un text, respectiv a reda prin mijloace adecvate conținutul unei opere literare, din fr. *interpreter* sau *interpretari*.

Acest concept impresionează prin negocierea sensurilor într-o comunitate, dar și prin reprezentarea lor publică. Este un spațiu de confluență, în care textele sacre se înrudesesc cu spectacolul profan. De altfel, din aria etimologică franceză se naște ideea de proiecție a unui personaj prin interpretare, mergând până la crearea unei persoane, adică a unei măști și a unui rol.

Una dintre axiomele importante ale hermeneuticii ne redă faptul că în a te transpune în altul, a te insinua în spațiul alterității și al sensului său presupune a te reprezenta pe tine însuși/însăși, deoarece interpretarea implică abordarea identității.

Aproximativ prin interpretare un obiect cultural reprezintă inventarea acestuia, producând scenarii intelectuale de substanță poetică, într-un orizont imaginativ vast.

Imaginația hermeneutică constă în machete, mizând pe o arhitectură conceptuală și punându-și în valoare virtuțile ludice, înscenând reprezentații ale spiritului, unde sensul reușește să se întruchipeze.

Să te familiarizezi și chiar să te identifici cu Alteritatea, inclusiv să vii în întâmpinarea Celuilalt prin scrierea –lectură s-a dovedit un miraj antropologic rezistent, o automistificare calculată lucid, indiferent de diversitatea înfățișărilor sale și de numele pe care le oferim sau o iluzie hermeneutică a subiectivității obiectivate.

Actul fundamental al comprehensiunii poate fi definit ca o *negociere a sensului*, cititorul acomodându-și codurile și cunoștințele corespunzătoare textului, producând constant inferențe spre a reduce distanța inevitabilă dintre ceea ce deține și ceea ce se petrece în realitate, respectiv atunci când te afli în situația „de a lua atitudine”. Sunt integrate semnificațiile parțiale în ipoteze globale, verificându-le pe parcurs, apoi inadvertențele vor determina ordonarea textului. În cele din urmă, concordanțele îi confirmă demersul, comprehensiunea realizându-se printr-o serie de întrebări și răspunsuri, ajungând la un înțeles al sensului.

La formarea sensului, se ajunge, teoretic, în mai multe etape. Prima vizează găsirea unui cadru semantic ipotetic, acesta putându-se detașa *instantaneu*, altelei *aparte*. În acest sens, ar fi necesară identificarea cadrului semantic convenabil, dar și intuind semnificațiile acceptabile, principiu identificat și la Wittgenstein „un cuvânt nu are sens, ci numai întrebuințări”. De altfel, cadrul are prioritate datorită caracterului său structurat.

A doua vizează „unitățile concludente ca sens” ce sunt determinate de integrarea mai multor cadre semantice, definindu-se prin caracterul unitar și de sine stătător al conținutului. Cea de-a treia etapă presupune „negocierea sensului” și constă în formarea macrostructurilor. Totuși, cititorul se află la nivelul cerințelor textului, deci greutățile întâmpinate sunt determinate de codificarea însăși, nu dintr-o insuficiență a decodificării. Se poate și ca motivarea dificultăților să fie subiectivă, respectiv, între pretențiile textului și capacitatea de prestare a receptorului există o disfuncționalitate. Prin urmare, ar trebui eliminată dificultatea, ce impune un proces de reflecție cu scopul de a restabili continuitatea producerii sensului. Din punctul de vedere al cititorului, dificultatea este o solicitare căreia nu-i face față printr-un răspuns predeterminat. Ceea ce este important, este modul în care depășești această dificultate. În fața unui obstacol sunt posibile două atitudini: de înfruntare sau de demisie. Unii cititori, neînțelegând anumite pasaje, sar peste, deși ar trebui, conform celor spuse de Florin Manolescu, să fie considerate „oferte de colaborare cu preț ridicat, niște sfidări aruncate cititorului competent spre a-l sili să se întrebuințeze”[1, p. 152]. Astfel, se desfășoară comprehensiunea, adică cu pauze de reflecție, reluări de pasaje, opțiuni și decizii alternative, dar realizate pe parcurs, fără întreruperi, păstrând cursul de la început până la final. Interpretarea însă vizează analiza bazată pe relecturi și pe aplicarea unei tehnici investigative metodice.

În plus, când se ivesc dificultăți, se negociază sensul prin trei proceduri: fagocitare, manipulare și inferență multiplă.

Fagocitarea presupune exploatarea realizată de întreg spre a identifica omisiunea din cadrul părții. Contextul determină înlăturarea perturbării ce împiedică realizarea comunicării, reorganizându-se continuitatea de sens. Se obișnuiește să se mărească suprafața textuală luată în considerare, de a produce un context suficient de larg cu scopul de a sugera ipoteze capabile să resoarbă incompatibilitățile identificate în spații mici.

Manipularea simbolică este foarte complicată, datorită domeniului repetitivului care nu e important în literatură, iar voința de inedit vizează esența însăși a textualizării, manipularea simbolică, inclusiv inferența multiplă ce solicită resursele creativității. I se solicită cititorului să nu se limiteze la performarea sensului literar. Totuși, aceste operații nu se realizează prin actualizări adunate, specific codului, ci prin trecerea de la „dat” la „posibil”, prin intuiție.

Inferența multiplă reprezintă conceperea cognitivă determinată de rezolvarea unei dificultăți, utilizând mai multe ipoteze. Această procedură reprezintă o prestație lectorală

maximă, rezultat la care poate ajunge un cititor exersat, ce beneficiază de timpul reflectării și, cu toate acestea, nu ajunge la exegeză.

Rolul evaluării în negocierea sensului, respectiv aprecierea informației în funcție de parametri afectivi, se desfășoară în paralel cu înțelegerea cuvântului, a propoziției, a frazei. Intrarea în rezonanța subiectivității, determinată de inițierea activităților cognitive, nu este suficient studiată. Jean Piaget constată că „dificultatea surprinzătoare întâlnită când se intenționează să se caracterizeze viața afectivă în raport cu funcțiile cognitive și mai ales când se caută să se precizeze relațiile lor în însăși funcționarea conduitelor” [1, p. 155].

Fenomenele de evaluare succed formarea sensului. Când ne dăm seama despre ce este vorba în text și ne realizăm imaginea verbală, un mecanism involuntar de comutare disjunctivă redă aprobare sau dezaprobare, conduit moralizatoare și intensive fiind emoția ce acompaniază tot procesul comprehensiunii, influențându-l.

Dacă este puternică, determină micșorarea cercului conștiinței, astfel direcționându-l pe cititor spre obiectul- stimul și eliminând din sfera vederii sale interioare celelalte idei sau stări. Emoția artistică, asemenea afectivității determinate de un text, funcționează circular: utilizând percepția și cogniția textului, filtrează imaginile care determină emoția. În același timp, dacă starea emoțională este dinaintea lecturii, există posibilitatea ca aceasta să se reflecte și în modul de performare, iar neputința sau lipsa de a controla prejudecățile, stereotipiile iraționale determină, din păcate, deformări ale sensului operelor. Trebuie să ne dorim cu intensitate, să avansăm mai eficient în lectură, deoarece când citim dintr-un domeniu de ne pasionează, capacitatea noastră de înțelegere crește.

Unii psihologi consideră afectivitatea drept investigație energetică, putând accelera sau diminua formarea structurilor cognitive, accentuându-le sau eliminându-le, fără a schimba substanța intimă. Este știut faptul că lucrările științifice determină constrângeri rigide, trasee obligatorii, inițiativă cititorului fiind redusă și că în scrierile literare cititorul își poate gestiona liber predispozițiile, prin urmare, există texte și texte, unele închise și altele deschise. Reflexul emoțional determină sensibilitatea, iar dinamica intelectuală, nu, deci abordarea unui text ce presupune lectură intensă, fiind foarte importantă pentru noi, ar trebui să fie realizată într-o dispoziție relaxantă și autocritică, sau măcar prin conștientizare.

Printre practicile lectorale, având în vedere structurile textului, pe primul loc este *interpretarea*, pe locul al doilea *lectura standard*, iar pe ultimul loc *lectura liberă*.

Umberto Eco denumește lectura liberă drept „uzul liber”, care e o lectură decisă de subiect, ce nu depinde de anumite constrângeri exterioare, depinzând de latitudinea sa, calitatea comprehensiunii nefiind penalizată. Prin urmare, îl poate performa parțial, fără a-i identifica semnificațiile, cheile, fără a ține cont de emoții sau de judecăți de valoare. Acest lucru nu este pe placul moraliștilor, al pedagogilor sau al scriitorilor, plângându-se chiar că nu sunt înțeleși, considerând o incompetență, deși ar putea fi doar o formă a relaxării. Cu toate acestea, nici știința, filosofia, religia, politica sau comunicarea, în general, legată de existența cotidiană, n-ar fi posibile fără realizarea unei comprehensiuni adecvate, de a afla care este mesajul transmis, ce anume susțin autorii. Din acest motiv, problemele optimizării lecturii, ale respectării regulilor, ale stabilirii obiectivelor în interpretare sunt foarte importante.

Contrar uzului liber, interpretarea presupune o lectură avizată, respectând sensul. Chiar sunt cercetători care diferențiază interpretarea propriu-zisă prin care se înțelege ceea ce textul spune oricui îl analizează, fără să facă referire la exegeză, care urmărește ceea ce autorul *dorește să spună*. Lectura standard determină o comprehensiune satisfăcătoare a textului, la un nivel mediu și la o reprezentare mentală a lumii ficționale. Uzul liber depinde de subiect, putând fi pus în evidență doar prin compararea cu lectura standard ce este o performare procesuală, de la începutul până la sfârșitul textului, iar interpretarea presupune o performanță analitică, textul fiind cuprins deodată cu privirea. Cu alte cuvinte, prima este o performare, realizându-se de amator, iar cea de-a doua este o performanță, fiind opera unui profesionist.

Dacă *a citi* reprezintă parcurgerea textului liniar, *a interpreta* presupune recitirea textului pentru a-l înțelege în profunzime. Lectura e grăbită, disponibilă investirii afective, iar interpretarea e atentă, are o atitudine critică față de text, urmărind motivarea. Interpretarea e acompaniată de un scop demonstrativ, justificată printr-un progres al cunoașterii. Dorește să realizeze un text *adjuvant*, care să fie creditat cu autoritate în spațiul literar și al societății.

Interpretarea unui text literar „este stringentă în procesul instructiv-educativ și în examenele de Evaluare Națională, astfel că ar trebui să abordăm și conceptul de curriculum-ul care este un document elaborat de minister și are deopotrivă un caracter orientativ și, în parte, obligatoriu pentru fiecare disciplină școlară” [3, p. 25].

Trăsăturile predominante ale curriculumului de limba și literatura română pe care le identificăm la gimnaziu sunt: comunicarea, ce are un rol foarte important la nivel social, fiind reprezentată de cunoștințe, deprinderi și atitudini. Competențele de comunicare sunt accentuate

prin lectură, elemente de construcție a comunicării și practica funcțională a limbii. De asemenea, alocarea numărului de ore pentru comunicarea orală trebuie să fie în aceeași măsură cu orele alocate comunicării scrise, deoarece au aceeași importanță. Se vizează și ca elevul să realizeze singur mesaje, conținuturile fiind realizate pentru categoria de vârstă specifică clasei și pentru ceea ce-și dorește elevul. Atât comunicarea scrisă, cât și cea orală au un impact stringent în interpretarea unui text. De altfel, interpretarea depinde de lector, amprenta personală fiind determinată de diverși parametri: competența lingvistică, competența culturală, capacitățile: imaginativ, asociativ, senzorial, empatic, emoțional, opinii, credințe și atitudini, după cum menționează și domnul prof. dr. Șchiopu Constantin în cartea „Opera literară: receptare și interpretare”. Este adăugat și orizontul de așteptare drept un factor important în interpretare, fiind definit de Hans Robert Jauss drept „un sistem de referințe transindividual, preexistent actului lecturii care orientează lectura, adică un cod estetic, dar și extraestetic, respectiv experiența de viață a cititorului” [2, p. 125]. În plus, pătrunderea în semnificațiile textului, are în vedere competența lingvistică a „interpretului” ce include capacitatea acestuia de a înțelege sensurile cuvintelor, interpretarea acestora, de a evidenția elementele de coeziune textuală etc.

Operele literare sunt analizate cu metode diverse, de la cele interne literaturii și susținute de lingvistică, stilistică etc. până la cele împrumutate de științe umane: psihologie, istorie, sociologie, alimentată de creșterea cercetărilor.

Plecând de la sensurile cuvintelor ce diferă de la un locutor la altul, planează incertitudinea privind interpretarea. Jacques Derrida chiar menționează că „orice semn lingvistic sau nonlingvistic, vorbit sau scris, poate fi citat, astfel putând să rupe relațiile cu orice context dat și să nască un infinit de noi contexte” [1, p. 206].

Concluzii

Prin urmare, particularitățile interpretării sunt: lectura controlată, raționalizată, sistematică, realizată de critic, fiind un termen de referință, un fundal pe care se construiește lectura standard, cu scopul de a-și măsura abaterile.

În altă ordine de idei, orice cititor ar trebui uneori să cunoască cât mai exact ce conține un text, fiind necesar pentru un examen, pentru profitul intelectual etc. În acest sens, el dorește să recupereze maximum de informație și să cunoască realitatea operei, pentru a-i înțelege mesajul.

Interpretările au rolul de a crea punți către lumea eterogenă a ficțiunii, amortizând șocul instalării în orizonturi de lectură. Jonathan Culler susține că „interpretarea nu poate fi postulată

fără a asuma că e posibilă o lectură care constituie un progres al cunoașterii, că există standarde de adecvare permițând să controlăm de ce o lectură e superioară altora” [1, p. 208].

BIBLIOGRAFIE

1. CORNEA, Paul. *Introducere în teoria lecturii*. Iași: Polirom, 1998, ISBN 973-683-035-7.
2. ȘCHIOPU, Constantin. *Opera literară: receptare și interpretare*. Chișinău, 2022, p.125, ISBN 978-9975-3207-4-0;
3. VISTIAN, Goia. *Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu*. Cluj-Napoca: Dacia, 2008.

SIMBOLUL ȘI ALEGORIA ÎN PROZA SCURTĂ A LUI ION DRUȚĂ

SYMBOL AND ALLEGORY IN THE SHORT PROSE OF ION DRUȚA

TABURCEANU Polina, dr., conf. univ.,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0001-9475-3481

taburceanu.polina@upsc.md

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.29-30-09-2023.p302-311

Abstract. The article elucidates some aspects of the artistic imagination of the writer Ion Druță. A special role in Ion Druță's prose belongs to the compositional valorization of symbol and allegory (that is, the exploration of ways of poeticizing artistic language, which constitute features of lyricism). Equally important is their way of revealing, their way of internal organization. The article argues that the means of symbolization, allegorization, etc. it depends, to a large extent, on how and at what level the emotional and ideatico-artistic message of the image is revealed.

Keywords: short prose, imaginary, symbol, allegory, message.

Proza scurtă în creația lui Ion Druță constituie oglinda unor crâmpoie cotidiene din viața omului simplu de la sate. Scriitorul se bazează pe câteva elemente ale construcției imaginii artistice: metafora care, de cele mai multe ori este izvorul benefic pentru simbolul druțian, alegoria, care, de altfel, tot crește din metaforă și detaliul artistic care, în opera scriitorului, are tangențe evidente cu simbolul (fr. *symbole*, gr. *symbolon* – „semn de recunoaștere. Utilizarea numelui unui obiect pentru a exprima o idee abstractă, în temeiul unei analogii evidente”). [11, 165]

Satul lui Ion Druță, venind cu obiceiurile, credințele, datinile, casele, părinții, focul din vatră, capătă valoarea simbolică a spațiului. Iar acest simbol spațial se încadrează în alte